

Elias och jakten på havets guld

Fiskeläget Lugnvik hotas av nedläggning efter en lång period av dåligt fiske. Den lilla räddningsbåten Elias upptäcker att en stor fiskefabrik byggts ute till havs, och den är orsaken till den totala utfiskningen. Polardrottningen, som äger industrin, är inte nöjd utan vill bli ännu rikare och söker därför efter skatter på havets botten. Att den lilla ubåten Doppi, som ska hjälpa henne, blir vän med Elias och tar ställning för Lugnvik hade hon aldrig kunnat förutse.

Rekommenderad från åk 1

EN FILMHANDLEDNING AV
AGNETA DANIELSSON

Handling

Båtarna i det lilla fiskeläget Lugnvik är spända av förväntan. Snart börjar vinterfisket, som kommer att avgöra deras fortsatta existens. Utan en bra fångst kommer hamnen att stängas, ett öde som många små fiskebyar längs kusten redan mött. Men båtarna, med den lilla räddningsbåten Elias i spetsen, är fyllda av tillförsikt. Bara de jobbar hårt nog ska det säkert gå bra. På väg ut mot fiskevattnen möter de dock tre gigantiska trålare, som med sina finmaskiga nät inte lämnar en endaste fisk kvar.

Elias följer efter de okända trålarna och upptäcker att

det byggts en stor fiskefabrik ute till havs. Ägarinnan, Polardrottningen, berättar utan omsvep för honom att hennes drivkraft och mål är pengar. För henne är det självklart att ta så mycket man kan komma över, oavsett konsekvenserna. "De små försvinner, de stora vinner", konstaterar hon frankt.

Polardrottningen nöjer sig inte med att länsa havet på all fisk. Hon låter en liten ubåt, kallad 043, utforska havsdjupen i jakt på förlista skepp med skatter ombord. Efter att ha träffat Elias ger hon ubåten i uppdrag att försöka få honom att avslöja om han känner till var det kan finnas guld att bärga. Men när den lilla ubåten senare lär känna Elias är det inte så lätt att lyda order. Elias behandlar henne som en vän, något hon tidigare inte upplevt. Dessutom ger han henne ett namn, Doppi. För henne betyder det mycket. Helt plötsligt har hon en egen identitet. Men att avslöja vem hon jobbar för och hur hennes uppdrag ser ut klarar hon inte av. Istället lyckas hon intressera Elias för ett gammalt vikingaskepp som ligger i havets djup, fullastat med guld. För Elias är det självklart att skatten ska användas till att rädda Lugnvik från nedläggning. Att Doppi har andra planer kan han inte föreställa sig.

Under tiden som Elias och Doppi letar efter guld, lyckas Polardrottningen locka med de andra båtarna från Lugnvik till sin fiskefabrik. Hon lovar dem nya utrustningar och allt de någonsin drömt om, alldeles gratis. Men den entusiasm de först visar när de förs in i fiskefabriken förbyts efter hand av ifrågasättanden. De undrar över de väldiga fiskefångsterna och storskaligheten. Polardrott-

ningen svarar med att kalla dem lättlurade och det visar sig att det inte alls handlar om någon ny utrustning för deras del. Istället ska de forslas i container till Kina för att själva bli ny utrustning. Deras protester hjälper föga och med samma rationella hantering som råder i övrigt i fiskefabriken skeppas de iväg.

Polardrottningen övervakar Doppi via dator och ser på sin skärm hur hon och Elias funnit den eftertraktade guldsalten. Hon ger sig genast iväg för att göra sig av med Elias och hämta guldet. Väl framme avslöjar hon att Doppi arbetar för henne och att skattsökandet är för att utöka hennes egen förmögenhet. Besviken på sin nya vän ger sig Elias därifrån. Det han inte hinner höra är hur Doppi sätter sig upp mot Polardrottningen och vägrar ta fortsatta order.

Tillbaka i den tomma hamnen i Lugnvik förstår Elias att något hänt de andra båtarna. Han ger sig ut i rytande storm för att försöka hitta dem. Några båtar finner han inte, däremot en utmattad Doppi som berättar att Polardrottningen fångat fiskebåtarna. Att Doppi är i akut behov av ström är uppenbart. All elektronik i henne kräver regelbunden laddning och hon är i ett urladdat tillstånd då Elias för henne till Lugnvik. Det är osäkert om det går att få fart på batterierna igen. Elias ger sig under tiden iväg till Polardrottningen för att få reda på var hans vänner är. Hon cirklar runt i vattnet över vikingaskeppet, i skuggan av en väldig glaciär. Men då hon försöker gå till angrepp mot Elias dyker också Doppi upp, nu full av energi. Och samtidigt börjar det mullra oroväckande i ismassorna bakom Polardrottningen. Ett stort isblock lösgör sig från glaciären och sänker henne under vatten, på samma sätt som skedde med vikingaskeppet sådär tusen år tidigare.

Tillsammans lyckas Elias och Doppi hitta de tillfångagna båtarna och frita dem. I triumf tuffar de alla hem till Lugnvik. Att de fått en ubåt tycker de var på tiden. Doppi är varmt välkommen. När Polardrottningen inte längre är något hot så är också faran för rovfiske borta. Fisken är återigen havets guld. Den andra skatten, den får ligga.

Pålitlighet och otrohet

I sagans och den animerade filmens värld kan allt få liv. En liten båt, som Elias, med mänskliga känslor och behov är därför helt naturligt och följer traditionen. Ett liknande exempel är Watty Pipers barnboksklassiker "Det lilla loket som kunde", från 1958. I denna amerikanska berättelse är det ett litet blått lok som har huvudrollen. Med envishet och positivt tänkande lyckas han stänka sig över ett högt berg, släpande på ett tåg fullastat med leksaker till väntande barn. "Jag tror jag kan det, jag tror jag kan det", pustar han och visar att även den som är liten kan klara det till synes omöjliga. En del menar att boken speglar den amerikanska drömmen, där man ser hur optimism och hårt arbete lönar sig.

Om Elias symboliserar den norska folksjälens må vara osagt, men räddningstjänsten i Norge har i varje fall honom som maskot och galjonsfigur för sin Elias-klubb, som riktar sig till barn. Och populär är han i övrigt också. "Elias och jakten på havets guld" är den andra filmen om den lilla räddningsbåten. För den första, "Elias och Kungaskeppet", gick folk man ur huse i Norge. Hela 230 000 personer har hittills sett filmen där. Men det var i bokform som han först dök upp. Alf Knutsens och Sigurd Slåttebrekks böcker överfördes sedan till tv och både i sitt hemland och i Sverige har tv-serien blivit succé.

- "Lita på mig", säger Elias, och nog kan man säga att hans kännetecken är pålitlighet och ansvarstagande. Ändå lyssnar inte alltid de andra båtarna på honom. Hans oro för den stora fiskefabriken avfärdar de, och när han berättar om Doppi tror de att hon är ett fantasifoster. Men trots allt är det han som är räddningsbåten, med ett stort ansvar för hela Lugnvik. Varför är just Elias räddningsbåt, han som är minst och yngst av dem alla (med undantag för lille Junior)? Vad är det som gör att han är så bra som räddningsbåt? Skulle inte någon av de äldre båtarna kunna vara bättre? Skulle ni lita på Elias? Varför tycker ni så? Kan ni ge några exempel ur filmen?

- "Jag gillar ingen annan än mig själv", säger Polardrottningen. När det gäller pålitlighet är hon Elias totala mot-

sats. Den enda hon är trogen är sig själv. Ändå trodde båtarna från Lugnvik på henne, när hon lovade dem allt de någonsin önskat sig. Hur gjorde hon för att de skulle tro på hennes löften? Varför lyssnade de hellre på henne än på Elias, som de ju ändå kände? Vad tror ni Polardrottningen tänkte när hon lyckades lura med sig båtarna? Och hur tror ni det var för båtarna när de förstod att de var lurade? Hur brukar ni göra för att veta vem ni ska kunna lita på?

- Polardrottningen är lycklig ju mer hon äger. Elias är lycklig när han får vara tillsammans med sina båtkompisar i Lugnvik och hjälpa till med det som är deras uppgift; att fånga fisk, väga, sortera och sälja. Lyckan kan alltså se ut på olika sätt. Vad blir ni glada och lyckliga över? Hur känns det i kroppen när man är lycklig? När Polardrottningen är lycklig så blir ofta andra ledsna. Hon blir lycklig när hon fiskar upp all fisk, trots att alla andra blir utan. Hur tycker ni att man ska tänka kring det? Finns det något rätt eller fel?

- Lek att ni är Polardrottningen som ska ta den sjunkna vikingaskatten! En av er får vara vikingen, som bevakar sin skatt. Han ligger hopkrupen i mitten, med skatten bredvid sig, och alla andra sitter runt omkring i en stor ring. En i taget får försöka att tyst, tyst smyga in för att ta skatten från honom. Om han hör att någon kommer tassande vaknar han till med ett riktigt vikingavrål. Den som lyckas ta sig fram och oupptäckt ta skatten får vara viking i nästa omgång.

Vänner

När Doppi träffar Elias, och blir kompis med honom, är det en ny erfarenhet för henne. Hos Polardrottningen har hon inte ens haft ett eget namn, och hennes enda uppgift har varit att göra som Polardrottningen vill. Elias är förmodligen hennes första vän och hans synsätt, med omsorg om andra, är nog också nytt. När Elias säger att de med guldsikten tillsammans ska rädda Lugnvik, frågar hon försiktigt om hon också kan få bo där. Hon förstår att

det finns andra sätt att leva och att hon trots allt kan göra egna val.

- Doppi säger att det är svårt att hitta en vän. "Men Doppi, vi är ju vänner", utbrister Elias med självklarhet. Vad är egentligen en vän? Hur vet man om man är vän med någon? Hur gör ni om ni vill bli vän med någon? Fundera tillsammans hur Doppi bäst ska göra om hon vill få fler vänner, be en vuxen skriva upp alla råd ni kommer på.

- Efter att Elias och Doppi blivit kompisar så kommer en sång i filmen. En rad i sångtexten är "tillsammans med dig kan jag vara mig". Vad tror ni menas med det? Hur skulle det annars kunna vara?

- Elias säger att han inte skulle vilja vara vän med någon som jobbar i fiskefabriken. Varför säger inte Doppi att hon faktiskt arbetar där? Hon och Elias är ju redan vänner. Hur tror ni det känns för henne när han säger så? Tror ni att hon vill ljuga för honom? Varför ljuger man ibland?

Havets guld

Den metod Polardrottningen använder för att, kortsiktigt, få så stora fångster som möjligt handlar om att bokstavligen talat dammsuga havet på fisk. Också i verkliga livet ser det så ut, med stora fiskefartyg som jagar haven runt efter krympande fiskstim. Varje år tar världens yrkesfiskare tillsammans upp cirka 94 miljoner ton fisk, och man räknar med att mer än 70 procent av de marina fiskeområdena är överfiskade. Att arter minskar innebär ett stort hot mot den ekologiska balansen i haven. För att det ska finnas ett liv i havet även i framtiden krävs en omställning till ett mer uthålligt fiske. Ett fiske som kan exemplifieras med det småskaliga som bedrivs i Lugnvik.

Den ekonomiska föreningen Svensk Fisk har en informativ hemsida, www.svenskfisk.se. Deras uppgift är att inspirera, informera och utbilda, i syfte att bland annat öka kunskapen om fisk och skaldjur. På hemsidan kan man exempelvis hitta fakta och bilder av olika fiskarter. Kanske känner inte alla till att berggyltan, som tillhör

läppfiskarna, är hermafrodit? Eller att fjärsingen har en vass gifttagg som en och annan badare trampat på? Eller att det vetenskapliga artnamnet för havskatt är lupus, som betyder varg? Den som har sett kattfiskens breda mun och kraftiga tänder kan lätt förstå anledningen till namnet.

- Att fiska är roligt, även om det stundtals kräver visst tålamod. Har någon av er fiskat? Nappade det? Vad hade ni för bete för att locka till er fiskarna? Vad gör man om man får napp? Det finns ju olika typer av fiskespön, som exempelvis pimpel, båtspö eller flugspö. Flugspöet är väldigt långt och lätt. När man fiskar med flugspö använder man en konstgjord fiskefluga som bete. Själva flugan är gjord av bland annat fjädrar och för att lura fisken försöker man göra flugor som liknar de som fisken tycker bäst om. Det är minst sagt ett pilligt jobb. Vilka flugor tror ni fiskarna tycker är mumsigast? Kan fiskar ha olika smak? Gör lockande flugor av piprensare och fjädrar. Vad skulle ni vilja fånga för fisksorter med era flugor?

- Rita och måla egna fiskar i kartong. Använd gärna paljetter eller glitter för att få dem lika vackert skimrande som riktiga fiskar. Sätt fast gem i metall vid fiskarnas munnar. Välj en sång eller lek som ni tycker om och skriv upp det ni valt på baksidan av era fiskar. Gör sedan ett spö med magnet istället för krok. Samlas för att prova fiske lyckan - när det nappar blir det spännande att se vilken lek eller sång som först kommer upp!

Produktionsuppgifter

Norge 2010

Producent: Sveinung Golimo & John M. Jacobsen

Manus: Lise I. Osvoll & Anne Elvedal

Regi: Lise I. Osvoll

Animation: André Hay

Musik: Gaute Storaas

Sångerna framförs av Nanne Grönvall

Svenska röster

Polardrottningen - Nanne Grönvall

Elias - Elias Olsson

Doppi - Filippa Åberg

Tråle - Björn Gedda

Fräcke - Ewa Fröling

Onkel - Rico Rönnbäck

Kustvakten - Claes Ljungmark

Tekniska uppgifter

Längd: 78 minuter

Format: Vidfilm

Ljud: Dolby

Censur: Från 7 år

Svensk premiär: 25 mars 2011

Distribution

Svensk Filindustri, 169 86 Stockholm tel 08-680 35 00, fax 08-68 037 83 epost: sffilm@sf.se

Filminstitutet kan inte garantera att filmen finns i distribution efter den har slutat visas på ordinarie biografrepertoar. Via länken www.sfi.se/filmdistribution kan ni lära mer om hur ni hittar och bokar film.

Redaktion

Andreas Hoffsten, Film i hela landet, Svenska Filminstitutet, maj 2011